

บุญเดือน 3 บุญกุ่มข้าวเปลือก

บ้านโป่งหวาย ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ระหว่างวันที่ 8-9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

งานบุญกุ่มข้าวเปลือก หรือบุญคุณลานั้น เป็นบุญประเพณีของชาวบ้านหวาย บ้านห้วยโป่ง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่แสดงให้เห็นจิตวิญญาณของชุมชนที่ดำรงอยู่ด้วยวิถีเกษตรกรรมมาช้านาน ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน ด้วยสำนึกในบุญคุณของข้าวที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนทุกคน นอกจากนี้เป็นการแสดงออกถึงพลังแห่งความร่วมมือร่วมใจของชุมชนเพื่อสืบทอดจิตวิญญาณที่กล้าแกร่งของชาวนา มีการทำพิธีพราหมณ์บายศรีสู่ขวัญข้าวทุกปี เพราะชาวบ้านเชื่อว่า **แม่พระโพสพ** มีอำนาจที่สามารถดลบันดาลให้ข้าวเจริญงอกงาม นำความอุดมสมบูรณ์มาให้ชาวนาที่บูชาเทวีแห่งข้าว ด้วยเหตุนี้ชาวนาจึงมีพิธีบูชาแม่พระโพสพก่อนที่จะลงมือทำนาหรือระหว่างตกกล้า จนข้าวตั้งท้องออกรวง ไปจนถึงการเก็บเกี่ยวในที่สุด การทำพิธีบูชาแม่พระโพสพนั้นในสมัยต่อมานิยมทำกันเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วโดยนำข้าวมากองไว้กลางลานนวดแล้วทำพิธีบายศรีข้าวหรือเมื่อนวดข้าวเสร็จจะได้ข้าวเปลือกกองใหญ่กลางลานนวด ชาวบ้านเรียกกองข้าวเปลือกใหญ่ว่า **“กุ่มข้าว”** และจะทำพิธีทางพราหมณ์ตามประเพณีปฏิบัติของบรรพชนเรียกว่า **“พิธีรับขวัญข้าว”** เพราะถือคติความเชื่อที่ว่าขณะที่เราทำนาเกี่ยวข้าวและนวดข้าวเราใช้เท้าเหยียบย่ำข้าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมทำพิธีบูชาแม่พระโพสพเพื่อขอขมาจะได้เป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัวให้มีแต่ความผาสุก

บุญคุณลาน (กุ่มข้าวใหญ่)

"ฮึดหนึ่งนั้น พอแต่เดือนยี่ได้ล้าล่วงมาถึง ให้พากันหาฟืนสูกุนโฮมไว้
อย่าได้โลคอนี้ มันลิสสูญเสียเปล่า ข้าวและของหมูนั้นเสียหายเสียบ่ยัง
จงให้ฟังกอนี้แนวกลอนเฮาบอก อย่าเอาไค ดอกแท้เข็นฮ้ายแล่นถึงเจ้าเอย"

สอดคล้องกับประเพณีของชาวอีสาน

บุญคุณลาน เป็นการทำบุญเพื่อรับขวัญข้าว เมื่อถึงเดือนยี่ หรือเดือนที่ ๑ คือเดือนมกราคม (สัปดาห์ที่ ๒ ของเดือนมกราคมของทุกปี) จุดมุ่งหมายของการทำบุญประเพณี "บุญคุณลาน" ก็เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในลานของตน และเพื่อเป็นการขออานิสสงส์ต่างๆ การสู่ขวัญข้าวจะกระทำที่ลานนา หรือที่ลานบ้านก็ตามแต่จะสะดวก หลังการสู่ขวัญข้าวเสร็จก็จะเป็นการขนข้าวขึ้นเล้า (ยุ้ง/ฉาง) ก่อนการขนข้าวขึ้นเล้า เจ้าของข้าวจะต้องไปเก็บเอาใบคูณและใบยอเสียบไว้ที่เสาเล้าทุกเสา ซึ่งถือเป็นเคล็ดลับว่า ขอให้ค้าคุณ ยอๆ ยิ่งๆ ขึ้นไป และเชิญขวัญข้าวพร้อมทั้งแม่โพสพขึ้นไปยังเล้าด้วย

ตามธรรมเนียมประเพณีของอีสานบ้านเฮาหรือ "ฮึดสิบสอง คองสิบสี่" เมื่อถึงเวลาเดือนยี่ หรือเดือนสอง จะมีพิธีหรือมีบุญประเพณี เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชาวนา คือ "บุญคุณลาน" ความหมายของคำว่า "คุณ" หมายความว่าเพิ่มเข้าให้เป็นทวีคูณ หรือทำให้มากขึ้นนั่นเองส่วนคำว่า "ลาน" คือสถานที่ลานกว้างสำหรับนวดข้าว (ดั้งเดิมจะเลือกทำเลเนินดินสูงใกล้เถียงนาหากดินให้เรียบ แล้วนำมูลขี้ควายมาผสมน้ำ กวาดให้เรียบสำหรับกองฟ่อนข้าว และมีบริเวณสำหรับการนวดข้าวด้านหน้า) การนำข้าวที่นวดแล้วกองขึ้นให้สูง เรียกว่า "คุณลาน" การทำประเพณีบุญคุณลาน กำหนดเอาเดือนยี่เป็นเวลาทำ เพราะกำหนดเอาเดือนยี่นี้เองจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "บุญเดือนยี่" ดังบรรพบุรุษได้ผูกกลอนผญาอีสานสอนให้ชาวบ้านเตรียมการก่อนทำบุญไว้ว่า

ที่มา : http://www.amnat.ru.ac.th/Form1/AM_2563

เจดีย์พระนางสิขรเทวี ณ บ้านโป่งหวาย ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
นายมิตรสัน ดวงธรรม : ผู้บันทึกภาพ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2565

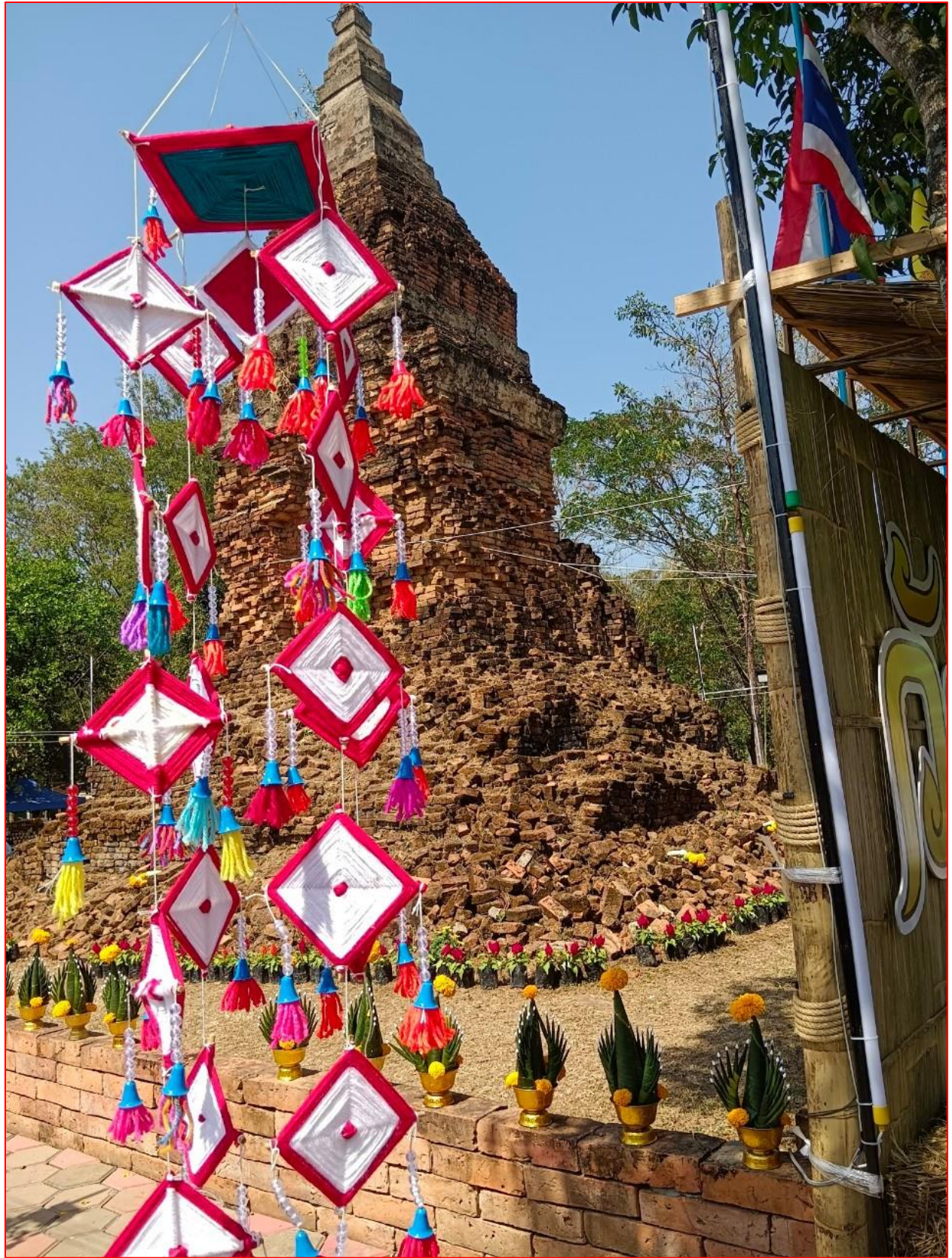

" เถิงฤดูเดือนยี่มาฮอดแล้ว ให้นิมนต์พระสงฆ์องค์เจ้ามาตั้งสวดมนต์
เอาบุญคุณข้าวเข้าป่าหาไม้เห็ดหลัว อย่าได้หลงลืมทิมฮึดเก่าคงเดิมเฮาเด้อ "

หมายความว่า เมื่อถึงฤดูเดือนยี่มาถึงแล้ว ให้นิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ทำบุญคุณข้าว ให้เข้าป่าจัดหาไม้
มาไว้ทำฟืน สำหรับใช้ในการหุงต้มประกอบอาหาร อย่าได้หลงลืมประเพณีเก่าแก่แต่เดิมมาของพวกเรา

การทำบุญคุณลานนี้ หลายๆ หมู่บ้านอาจจะทำในเวลาที่ไม่ตรงกัน เพราะว่าการเก็บเกี่ยวข้าวอาจจะใช้
เวลามากน้อยต่างกัน ตามพื้นที่การทำนาและแรงงานที่มี แต่จะทำในช่วงเดือนสองหรือตรงกับช่วงเดือนมกราคม
มูลเหตุที่จะมีการทำบุญคุณดินนั้นเนื่องจาก ผู้ใดทำนาได้ข้าวมาก ๆ ก่อนหอบหรือขนข้าวมาใส่ยุ้งฉาง ก็อยากจะ
ทำบุญกุศล เพื่อเป็นสิริมงคลให้เพิ่มความมั่งมีศรีสุขแก่ตนและครอบครัวสืบไป

ก่อนท ทำบุญคุณลาน มีประเพณีของชาวอีสานบางแห่ง ปฏิบัติการบางอย่างที่เรียกว่าไปเอาหลัวเอาฟืน
โดยชาวบ้านจะกำหนดเอาวันใดวันหนึ่งในช่วงเดือนยี่ ภายหลังเก็บเกี่ยวข้าวนาเสร็จแล้ว ก็จะพากันไปเอาหลัวเอา
ฟืนมาเตรียมไว้ สำหรับก่อไฟหุงต้มอาหารบ้าง ใช้สำหรับก่อไฟผิงหนาวบ้าง สำหรับให้สาวๆ ก่อไฟปั่นฝ้ายตาม
ลานบ้าน (ลงช่วง) (คำว่า "หลัว" หมายถึง ไม้ไผ่ที่ตายแล้ว เอามาใช้เป็นฟืน และอาจหมายถึงไม้แห้งที่มีแก่นแข็ง
ทุกชนิด เพื่อใช้ทำฟืนก่อไฟโดยทั่วไป)

ในการทำบุญคุณลาน จะต้องจัดเตรียมสถานที่ทำบุญที่ลานนวดข้าวของตน จากนั้นนิมนต์พระภิกษุสงฆ์
มาเจริญพระพุทธมนต์ จัดน้ำอบ น้ำหอม ไม้ประพรหมซึ่งด้ายสายสิญจน์รอบกองข้าว เมื่อพระภิกษุสงฆ์เจริญ
พระพุทธมนต์จบแล้ว ถวายภัตตาหารเพลแก่พระภิกษุสงฆ์จากนั้นก็จะนำข้าวปลาอาหาร มาเลี้ยงดูญาติพี่น้อง
ลูกหลาน และผู้มาร่วมทำบุญ พระสงฆ์ฉันเสร็จก็จะประพรหมน้ำพุทธมนต์ให้กองข้าว ให้เจ้าภาพและทุกคนที่มาร่วม
ในงาน เสร็จแล้วก็จะให้พรและกลับวัด เจ้าภาพก็จะนำน้ำพระพุทธมนต์ที่เหลือไปประพรหมให้แก่ วัว ควาย
ตลอดจนเครื่องมือในการทำนา เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อไป

การแต่งกายพื้นเมืองชาวอำเภอห่มสั๊ก ห่มเกล้า จังหวัดเพชรบูรณ์

การแต่งกายพื้นเมืองชาวอำเภอห่มสั๊ก ห่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้ให้ข้อมูลจากคำบอกเล่าชุมชนบ้านโป่งหวาย

ผู้ให้ข้อมูล คุณแม่ทองยูน ก้อนดี
ชาวบ้านชุมชนบ้านโป่งหวาย ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

หมายเหตุ ปีพุทธศักราช 2565 เกิดวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 ทำให้เลื่อนการจัดงานมาเป็นเดือน 3